

Mujeres, Dones, Emakumeak, Mulleres de Grecia y Roma

<i>Gynaiques, Mulieres: Mujeres, Dones, Emakumeak, Mulleres de Grecia y Roma (FCT-21-16887)</i>	
El teler i la filosa: el treball femení a la Grècia arcaica	
Autoria: Manel Garcia Sánchez	
Font	Traducció:
<p>Telèmac i Penèlope al teler (skyphos ca. 440 a. C., Chiusi, Museo Civico, cf. Homer, <i>Odissea</i> XIX, 361 ss.)</p>	
El teler, la filosa i el fus:	
<p>El teixit i el filat van ser des d'Homer l'autèntica escola femenina de virtut, els ἔργα γυναικῶν (Homer, <i>Odissea</i> VII, 97), i una feina pròpia de les mateixes deesses (Homer, <i>Ilíada</i> V, 734-735; <i>Odissea</i> X, 221-223), les mestresses de la casa (Homer, <i>Odissea</i> IV, 128-134; <i>Odissea</i> VI, 51-54; <i>Ilíada</i> III, 125-127; <i>Odissea</i> XV, 517-518) i esclaves, com les captives de Lesbos <i>destres en labors impecables</i> (Homer, <i>Ilíada</i> IX, 128). Fins i tot trobem una notícia sobre una dona lliure alhora que pobra: <i>una escrupolosa dona treballadora, que, tenint el pes a una banda i la llana a l'altra, l'aixeca i l'equilibra per guanyar-se un jornal miserable per als seus fills</i> (Homer, <i>Ilíada</i> XII, 433-435). El teixit, el filat o el brodat són activitats pròpies de les mestresses de la casa, mentre que és exclusiu de les serventes el carmenar de la llana (Homer, <i>Ilíada</i> III, 386-387; <i>Odissea</i> XXII, 422-423).</p>	

Mujeres, Dones, Emakumeak, Mulleres de Grecia y Roma

Pintoricchio, "Penèlope al teler amb els pretendents, 1509, Londres, National Gallery)

Trobada entre Hèctor i Andròmaca

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε
 ἰστόν τ' ἠλακάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
 ἔργον ἐποίχεσθαι: πόλεμος δ' ἄνδρεσσι
 μελήσει
 πᾶσι, μάλιστα δ' ἐμοί, τοῖ ἴλιω ἐγγεγάασιν.
 (Hom. *Il.* VI. 490-492)

Trobada entre Hèctor i Andròmaca

*Apa, vés-te'n a casa i dedica't a les teves feines, de la filosa i del teler i ordena a les seventes que se'n vagin a la feina. La guerra incumbeix a tots els homes que han nascut a Ilion, i sobretot a mi (Homer, *Ilíada* VI, 490-492).*

(Traducció de Joan Alberich i Mariné)

Supervisora de les feines domèstiques:

Entre les funcions de les senyores de la casa destaca l'organització de les tasques domèstiques, dirigeixen les feines de les esclaves, s'ocupen dels hostes (Homer, *Odissea* IV, 296-299; *Ilíada* XXII, 440-444) i tresoregen els bens que el seu home aconseguix a l'exterior de l'*oïkos*. Així, l'*argiva* Hèlena estava asseguda entre les dones esclaves i encarregava a les criades labors delicades (Homer, *Ilíada* VI, 323-324). Ja al palau de Pilos hi havia dones encarregades de preparar el bany: *re-wo-to-ro-ko-wo*.

Sacerdotesses i endevines:

També trobem dones encarregades del culte, com la Tèano, sacerdotessa d'Atena (Homer, *Ilíada* VI, 298-300) o d'altres tocades amb la gràcia de la profecia com Cassandra. Així mateix, les dones coneixen els poders de les drogues, els filtres màgics i el seu bon i mal ús com a remeis medicinals (Homer, *Ilíada* XI, 740-741; *Odissea* IV, 227-231), cal només recordar la fetillera Circe (Homer, *Odissea* X, 303 ss.).

Mujeres, Dones, Emakumeak, Mulleres de Grecia y Roma

Odisseu i Circe (skyphos beoci, f. s. V a. C; Oxford, Ashmolean Museum)

Treball d'esclaves:

Rebostera (ταμίη), com Euriclea, cuinar, parar taula (Homer, *Iliada* XI, 624-641; *Iliada* XVIII, 559-560), rentar la roba, anar a buscar aigua a la font, treballs aquests dos darrers també propis de donzelles (Homer, *Odissea* VI, 36-94; *Iliada* XXII, 153-155). Així mateix, també trobem algunes esclaves no gregues -meònies i càries- que tenyeixen de porpra l'ivori (Homer, *Iliada* IV, 141-142) o confeccionen mantells preuats (Homer, *Iliada* VI, 289-92).

Nausica a la font (àmfora àtica, ca. 440 a. C.; cf. Homer, *Odissea* VI, 127 i Pausànias I, 22, 6; Munich, Antikensammlungen)

Mujeres, Dones, Emakumeak, Mulleres de Grecia y Roma

<p>Aquest tipus de feines servils poden ser el destí de les dones lliures presoneres de guerra, com tem Hèctor que passi amb Andròmaca:</p>	
<p>ἀλλ' οὐ μοι Τρώων τόσσον μέλει ἄλγος ὀπίσσω, οὔτ' αὐτῆς Ἐκάβης οὔτε Πριάμοιο ἄνακτος οὔτε κασιγνήτων, οἳ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ ἐν κόνιῃσι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσι, ὅσσον σεῦ, ὅτε κέν τις Ἀχαιῶν χαλκοχιτῶνων 455 δακρυόεσσαν ἄγεται ἐλεύθερον ἦμαρ ἀπούρας: καὶ κεν ἐν' Ἄργει ἐοῦσα πρὸς ἄλλης ἰστὸν ὑφαίνοις, καὶ κεν ὕδωρ φορέοις Μεσσηϊδος ἢ Ὑπερείης πόλλ' ἀεκαζομένη, κρατερὴ δ' ἐπικεῖσεται ἀνάγκη: καὶ ποτὲ τις εἵτησιν ἰδὼν κατὰ δάκρυ χέουσας: 460 Ἐκτορος ἦδε γυνὴ ὃς ἀριστεύεσκε μάχεσθαι Τρώων ἵπποδάμων ὅτε Ἴλιον ἀμφεμάχοντο. ὥς ποτὲ τις ἐρέει: σοὶ δ' αὖ νέον ἔσσειται ἄλγος χῆτεϊ τοιοῦδ' ἀνδρὸς ἀμύνειν δούλιον ἦμαρ. (Hom. <i>Il.</i> VI. 450-463)</p>	<p><i>Però no em preocupa tant el dolor dels troians en el futur ni de la mateixa Hècabe ni el del rei Príam ni el dels meus germans, que, nombrosos i valents, puguin caure a la pols a mans de guerrers enemics, com el teu, quan un dels aqueus de túnica de bronze se t'endugui, plorosa, i et privi de la llibertat. I potser essent a Argos teixiràs la tela per a un altre o potser portaràs aigua de la font Messeida o de la Hiperea, molt a contraccor, i la terrible necessitat t'aplicarà. I potser algú, quan un dia et vegi vessant llàgrimes, dirà: "Aquesta és l'esposa d'Hèctor, el qual en la lluita superava tots els troians domapoltres, quan combatien al voltant d'Ílion". Així parlarà algú un dia, i per tu serà un nou dolor per manca d'un home capaç d'apartar el teu dia d'esclavitud</i> (Homer, <i>Ilíada</i> VI, 450-463). (Traducció de Joan Alberich i Mariné)</p>
<p>És habitual que algunes esclaves facin de dides (τιθήνη/τροφός) i és Euriclea la dida per antonomàsia (Homer, <i>Ilíada</i> VI, 399 i 466; <i>Odissea</i> I, 435-436).</p>	
<p>La llista de feines femenines concorda amb la informació que ens han proporcionat les tauletes micèniques: esclaves femenines (<i>a-pi-qo-ro</i>), obtingudes també com a botí de guerra (<i>ra-wi-ja-ja</i>), molineres (<i>me-re-ti-ri-ja</i>), el cardar la llana (<i>pe-ki-ti-ra2</i>), el filat (<i>a-ra-ka-te-ja</i>), cosir (<i>ra-pi-ti-ra2</i>), teixir (<i>i-te-ja-o</i>), la confecció de vestits de lli (<i>ri-ne-ja</i>) o de llana (<i>we-we-ai-je-ja</i>), la diferència però rau en el fet que en època micènica hi ha homes associats a les feines tèxtils.</p>	

Bibliografia:

Jon-Christian Billigmeier i Judy Turner, "The socio-economic roles of women in Mycenaean Greece: A brief survey from evidence of Linear B tablets", a Helene P. Foley (ed.) *Reflections of Women of Antiquity*, Nova York, Gordon & Breach Science Publishers, 1981, pp. 1-18.

Christopher A. Faraone, *Ancient Greek love magic*, Cambridge (Mass.), Harvard U. Press, 1999.

Mujeres, Dones, Emakumeak, Mulleres de Grecia y Roma

Manel García Sánchez, *Las mujeres de Homero*, València, Sema-Universitat de València, 1999, pp. 103-114.

Luis Gil, "Economía y trabajo" y "Los demiurgos", en Luis Gil (ed.), *Introducción a Homero*, Barcelona, Editorial Labor, 1984, pp. 393-436

Pieter Herfst, *Le travail de la femme dans la Grèce ancienne*, Nova York, Arno Press, 1979 (Utrecht, 1922).

Alfonso Mele, *Società e lavoro nei poemi omerici*, Nàpols, Università degli Studi, 1968.

Claude Mossé, *El trabajo en Grecia y Roma*, Madrid, Ediciones Akal, 1980.

M. C. Pantelia, "Spinning and Weaving: Ideas of Domestic Order in Homer", *American Journal of Philology* 114/4 (1993), pp. 494-501.

Ioanna Papadopoulo-Belmehdi, *Le chant de Pénélope. Poétique du tissage féminin dans l'Odyssée*, París, Éditions Belin, 1994.